

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

בפשש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

— כ"ף מרחשון —

ק"ל שנה להולדת אדמו"ר נ"ע

ש"פ חיי שרה

גליון ז (תקסג)

יחזא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

•
תהא שנת ווראנו נפלאות

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים ואחת לבריאה

ארבעים שנה לנשיאת כס אדמו"ר שליט"א

ב"ה. יום חמישי כ"ף מרחשון יום מלאות ק"ל שנה להולדת כ"ק אדמו"ר
מהורש"ב נ"ע (כ' מ"ח קת"ר"א - כ' מ"ח תנ"ש"א), ועש"ק פרשת חיי שרה
תהא שנת אראנו נפלאות – ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר
שליט"א.

תוכן הענינים

לקוטי שיחות

- 5.....החיוב במ"ע שהזמן גרמא
8.....שינוי בהלכה בלקו"ש
9.....מיד כשנולד אברהם החל בהכנה להכרת בוראו
11.....בחובת החינוך מדרבנן
14.....חובת האב במצות חינוך
15.....לך אכול בשמחה לחמך.

אגרות קודש

- 16.....קול ילד בוכה
16.....מכל דבר הוראה
17....."בעה"ב טישע הנחות" - דבר מאוס ומזוהם

רמב"ם

- 18.....הערה בהקדמת הרמב"ם לפיה"מ

גג"ה

- 19.....שיעור עלות השחר לשיטת אדה"ז (גליון)

שינוי

- 22.....כ' חשון - ראשי פרקי תולדות אדנ"ע
25.....בענין בור על גבי בור
26.....לימוד בענין יש מאין - מעניני העולם
28.....ד"ה ומברכין אותך
28.....שם ע"ב הוא בחכמה
29.....שינה ביום
30.....ל"ב שיניים

מספר פאקסמיליא לשלוח הערות 9720 — 953 (718)

לקוטי שיחות

החיוב במ"ע שהזמן גרמא

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

ר"מ בישיבה -

ב"ק"ש פ' וירא (סעי' ה') כתב וז"ל: והנה במצות שקיומן בזמנים מיוחדים, אם קיום המצוה דורש הכנה והכשרה, כגון תקיעת שופר שצריך להתאמן ולהתרגל כדי שיוכל לתקוע, או אם צריך השתדלות מוקדמת כדי להשיג חפצי המצוה כמו ד' מינים והדומה, מובן לכאורה שחיוב ההכנה מתחיל לפני זמן קיום המצוה כדי שבבוא זמנה יוכל לקיימה כתיקונה, ולהעיר דהחיוב לקיים כל התורה כולה הוא חיוב תמידי, וגם מצוות שעצם קיומן צ"ל בזמן מסוים, מ"מ החיוב שיתקיימו בזמן הוא תמידי, ולכן מי שנתעצל להשיג ד' מינים קודם החג, ולכן לא הי' יכול לקיים מצות נטילתם בזמנה, נחשב כמבטל מ"ע, עכ"ל, וממשיך לבאר דכל זה שייך בגדול דשייך להטיל עליו חיוב מקודם שיכין א"ע לקיים המצוה בזמנה, משא"כ בקטן דלא שייך להטיל עליו שום חיוב מה"ת, הנה זמן ההכנה מתחיל רק אחרי שנתגדל, עיי"ש.

ויש להעיר מהא דסב"ל לרש"י בריש מגילה לגבי קריאת בני הכפרים, דאחד מן העיר היו קוראים את המגילה לבני הכפרים ביום הכניסה, והתוס' יבמות יד, א, ד"ה כי אמרינן הקשו ע"ז מהירושלמי דבן עיר אינו מוציא בן כרך, דכל מי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים י"ח עיי"ש, וביארו באחרונים דשיטת רש"י היא דחיוב דבני הכפרים ביום הכניסה אינו זמן חדש מצ"ע אלא דהוה תשלומין לעיקר הזמן דיום י"ד, ואינו דומה לבן כרך דחיובו חלוק לגמרי מבן עיר שהוא בט"ו ובן עיר ב"ד, ולא קשה מהירושלמי מבן כרך ובן עיר דשם ודאי אין אחד יכול להוציא השני משא"כ הכא דבן עיר יש לו זמן אחד עם בן הכפר והוא יום י"ד אלא דבתור תשלומין ליום זה קורא ביום הכניסה לכן יכול בן עיר להוציאם י"ח, וראה בקונטרס בעניני מגילה ע' ג' ושכן כתב הריטב"א ביבמות, וראה הערות וביאורים גליף קל"ה ס' א'. והנה אי נימא דהחיוב דבן עיר מתחיל מיום י"ד ולא מקודם, א"כ איך יכול להוציא בני הכפרים, הרי ס"ס אכתי אין עליו חיוב זה כלל, משא"כ אי נימא דהוה חיוב תמידי א"ש.

ואולי יש לקשר זה עם המבואר במכות ג,א, המלוה את חבירו לעשר שנים שביעית משמטתו ואע"ג דהשתא קרינן ביה לא יגוש סוף אתי לידי לא יגוש כו', איכא דאמרי המלוה את חבירו לעשר שנים שביעית משמטתו, ואע"ג דאתי לידי לא יגוש השתא מיהא לא קרינן ביה לא יגוש עיי"ש, ולכאורה י"ל דפליגי בהנ"ל, בנוגע לחיוב שיתחייב בפועל לאחר זמן, אם הפי' דעד אז ליכא עליו חלות חיוב כלל, ולכן אין השביעית משמטתו, או נימא דגם בינתיים יש עליו חלות חיוב מצד החיוב בפועל שיהי' אח"כ ולכן שביעית משמטתו, ועד"ז אפ"ל גם לענין חיובי המצוות שצריך לקיימן בזמן מסויים.

וראה לקר"ש ח"ט ע' 73 בנוגע לספיקת השדה חמד ועוד בחולה שהרופאים אומרים שאם יצום בצום גדלי' לא יוכל לצום ביוהכ"פ אם צריך להתענות בצום גדלי' כיון דזה עכשיו, אף שהוא רק מדרבנן, או דלא יתענה תענית דרבנן מצד התענית דאורייתא שיבוא אח"כ עיי"ש. ובהערה 53 ביאר השאלה דזה תלוי כנ"ל אם מצוות הנוהגות בזמן מסויים אם החיוב כבר חל עליו גם לפני זה או לא, דאם החיוב דיוהכ"פ רמי עליו גם עכשיו מסתבר שלא יתענה בצום גדלי', משא"כ אי נימא דעכשיו ליכא עליו חיוב כלל דיוהכ"פ. ועי' בשו"ת ציצן אליעזר ח"י סי' כ"ה פ"ד.

וראה עוד בשו"ת רע"א ח"א סי' ט' במי שאין לו כסף בחוה"מ, ואם יקנה היום לולב ואתרוג לחוה"מ שחיובם הוא מדרבנן, לא יוכל לקנות אח"כ תפילין (למ"ד דחוה"מ פטור מן התתפילין), שהוא מה"ת, דודאי תפילין עדיף כיון שהוא מה"ת, וזהו ג"כ כנ"ל, וראה בס' ברכת אהרן מאמר רס"ז, ובשו"ת אבני חפץ סי' ל"א אות ג', ופרדס יוסף ח"ב דף לב,ב, ובלק"ש פ' אמור תשמ"ח, ובהערות וביאורים שם.

ויש להעיר מקושיית התוס' קידושין כט,א, (צויין בשוה"ג שבחערה 33) ד"ה אותו, דל"ל קרא אותו ולא אותה למעט אשה ממילת בנה תיפוק ליה דמצוות מילה הוא מ"ע שהזמ"ג דאין מלין בלילה? ותיירץ בתוס' ר"ד שם וז"ל: היכי אמרינן דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות הני מילי מצוה דתליא בגופה והיא אינה מצווה אלא לזמן ידוע, ולא בכל זמן, אבל מצוה שלא תליא בגופה כגון למול את בנת, אע"ג דמילת הבן יש לה זמן, נהי דקבוע הזמן לבן הנימול אבל שצוהו הבורא להתעסק במילת בנו, העסק החוץ אין לו זמן, וחלכך אי לאו אותו ולא אותה הוה מחייבין גם האשה, ואין זמן קבוע לבן פטורה, דה"ל היא תתעסק בין ביום ובין בלילה עד שתמול בנה בזמנו, עכ"ל.

הרי מבואר בדבריו דבמצוות כאלו שהחיוב להשתדלות הוא תמידי אף אם בפועל אפשר לקיימם רק בזמן מסויים ה"ז מצות עשה שאין הזמן גרמא, ואי נימא כהנ"ל בהשיחה שכל מ"ע שהזמן גרמא דמ"מ חיובן הוא תמידי, א"כ במה הם שאני ממצות מילה דנחשב למ"ע שאין הזמ"ג אף שהמילה בפועל שייך רק ביום.

אבל פשוט דאין זה דמיון כלל, דבמילה (לשיטת התוס' ר"ד) הנה המצוה עצמה של האב הוא ההתעסקות במילה, וכנ"ל בהתוס' ר"ד שצוהו התורה להתעסק במילת בנו וזה גופא הוא מצוותו, לכן ה"ז מ"ע שאין הזמן גרמא, משא"כ בכל מ"ע שהזמ"ג, הנה שם גוף המצוה הוא הקיום בפועל בזמן מסויים, אלא דאמרינן דהחיוב עליו הוא חיוב תמידי, שצריך להכין א"ע שיוכל לקיים המצוה, אבל כיון דעצם קיום המצוה הוא רק בזמן מסויים לכן ה"ז מ"ע שהזמ"ג. ועי' גם בשו"ת בית יצחק אר"ח סי' ג' אות ז', ובס' אוהל משה ח"א סי' ט"ז, ומנחת אלעזר ח"ב סי' מ"ז שתירצו עד"ז לגבי מצוות בנין ביהמ"ק שהוא מ"ע שאין הזמ"ג ונשים חייבות אף דאין בונין אלא ביום, כיון שהמצוה היא לסעד כו', לא רק עצם הבנין, וראה בהערה 42 ובשוה"ג, דנראה דרק העסק הבני' הוא גוף המצוה.

אבל עי' המקנה בקידושין שם שכתב לתרץ קושיית התוס' וז"ל: נראה דלא דמי הכא למצוות ציצית דהר"ל מ"ע שהזמ"ג משום דאינו נוהג בלילה, משום דהתם פטרה רחמנא כסות לילה, משא"כ הכא דהחיוב הוא לעולם, אלא דהמצוה אינה כשירה אלא ביום, תדע דאל"כ נימא נמי דכל הקרבנות דאינן כשרות להקריב אלא ביום דאשה פטורה? אלא דהמצוה אינה כשרה לעשות אלא ביום, אבל החיוב מוטל על האדם בכל שעה, ואינה מ"ע שהזמ"ג, ע"כ. ולכאורה כאן קיום המצוה שייך רק ביום כשראו להביא קרבן, וליכא שום קיום בלילה, ומ"מ ביאר דכיון שהחיוב הוא תמידי לכן ה"ז מ"ע שאין הזמן גרמא, ולפי"ז אי נימא דהחיוב בכל מ"ע שהזמ"ג הוא חיוב תמידי, במה שהם שאני מקרבנות כו' שהם מ"ע שאין הזמ"ג, משא"כ אי נימא דכל מ"ע שהזמ"ג ליכא שום חיוב אלא בזמנו לבד, מובן שפיר החילוק ביניהם.

(ועד"ז בכרך זה גופא בע': רמז, שז, שעג. ח"ז ע' קמא. חט"ז ע' עת, וע' חצר. חט"ו ע' רב, וע' דש. ח"ד ע' רמת, רנח. ח"ג ע' רצה, שמא. ח"ב ע' רי, וע' תמו, ובחנסמן בהערות שם).

ב' בעה"ב' טישע הנחות - דבר מאוס ומזוהם

באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חלק י"ט (שזכינו שזה עתה יצא לאור), ס"ע תיט מובא: "ידוע פתגם רבותינו נשיאינו ע"ד "בעה"ב הנחות" איך שזהו דבר המאוס (שמתואר זה ג"כ מוכח, שאין המדובר לשלול דבר שנאסר במפורש).

והעיר לי ידידי תת' יהונתן דוד שי' רייניץ ע"ז שיש להוסיף אשר בשיחת ש"פ מקץ זאת חנוכה ה'תשי"ג (נדפס בשיחות קודש ע' 126 ואילך), מביא כ"ק אדמו"ר שליט"א פתגם זה בשם כ"ק אדמו"ר מהור"י צ:

כ"ק מר"ח אדמו"ר סיפר שבהיותם בראסטוב היו פעמים שאביו (אדמו"ר מהורש"ב נ"ע) הי' בא לביתו (של כ"ק מר"ח אדמו"ר) לעשות קידוש ולהתוועד.

פעם אחת בעת התוועדות אמר לו אביו: "לחיים בעל-הבית". - ביקש אז מאביו שיסיר ממנו את התואר "בעל-הבית", היות שזהו "דבר מזוהם".

מסיפור זה רואים ש"בעל-הבית" גם כשמתנהג כדבעי בכל הענינים - שלכן אי אפשר לומר עליו דבר האסור או אפילו דבר שאינו טהור - מ"מ כאשר יש לו בעה"ב' טישע הנחות הוא "דבר מאוס ומזוהם", ע"כ מהשיחה הנ"ל בנוגע לענינו.

המחבר יודע כי יש הרבה מי שיש להם חשש מפני שיהיו נחשבים לבעלי-בית, ולכן הם נזהרים מאד לומר דבר שאינו טהור או אסור, וזהו דבר המאוס (שמתואר זה ג"כ מוכח, שאין המדובר לשלול דבר שנאסר במפורש).

רמב"ם

הערה בהקדמת הרמב"ם לפיה"מ

מרדכי יאנקלויטש
ירושלים ע"ה"ק

בהקדמה למשנה תורה כתב הרמב"ם וז"ל: והמצוה שהיא פרוש התורה לא כתבה אלא צוה בה לזקנים וליהושע ולשאר כל ישראל... אף על פי שלא נכתבה תורה שבע"פ למדה משה רבינו כולה בבית דינו לשבעים זקנים. ואלעזר ופנחס ויהושע שלשתם קבלו ממשה וכו'.

להעיר שהרמב"ם בהקדמה למשנה (מודפס ג"כ בהוצאת רמב"ם לעם) כתב וז"ל: "דע כי כל המצוה שנתן הקב"ה למשה רבינו ע"ה נתנה לו בפרושה... וענין למודה לישראל היה כפי שאומר לך היה משה נכנס באהל ונכנס אליו בתחלה אהרן, ומשה היה אומר לו המצוה הכתובה לו פעם אחת ולמדוהו פרושה ויסתלק אהרן ויחזור לימין משה רבינו, ונכנסו אחריו אלעזר ואיתמר בניו והיה משה אומר להם מה שאמר לאהרן ויסתלקו, וישב האחד לשמאל משה רבינו והשני לימין אהרן ואחרי כן יבאו שבעים זקנים וילמדם משה כמו שלמד לאהרן ובניו, ואחרי כן יבאו ההמון וכל מבקשי ה' וישם לפניהם המצוה החיה וכו' ע"כ.

וצ"ע מדוע בהקדמה למשנה תורה מזכיר בתור מקבלי התורה מפי משה רק את השבעים זקנים ואלעזר ופנחס ויהושע, ואינו מזכיר את אהרן אלעזר ואיתמר כפי שמזכיר בהקדמה למשנה וכמו"כ צ"ב מדוע בהקדמה למשנה אינו מזכיר את פנחס כפי שמזכירו בהקדמה למ"ת.

בהמשך ההקדמה למשנה כותב "ויסתלק משה וחזר אהרן לפרש המצוה ההיא אשר למד... ויסתלק אהרן מאתם... וחוזרין אלעזר ואיתמר אחרי שנסתלק אהרן ללמד המצוה ההיא לכל העם הנמצאים ונסתלקו מללמד.

ונמצאו שבעים הזקנים שומעים המצוה ארבע פעמים שנים מפי משה ואחת מפי אהרן ואחת מפי אלעזר ואיתמר וכו' ע"כ. וצ"ע בהפי' "אחת מפי אלעזר ואיתמר" דלכא"ו צריכים לשמוע אחת מפי אלעזר ואחת מפי איתמר, וא"ל דאלעזר ואיתמר כל אחד מהם היה אומר רק חלק ממה

ששמעו מפי משה.

שם בהמשך כותב "וכן אמרו רבותינו ז"ל בברייתא: וידבר ה' אל משה בהר סיני מה ת"ל בהר סיני וחלא כל התורה כלה נאמרה בסיני אלא לומר לך מה שמטה נאמרה בכללי' ובפרטי' ודקדוקי' מסיני אף כל המצוות נאמרו כלליהן ופרטיהן ודקדוקיהן מסיני, והנה לך משל: הקב"ה אמר למשה בסכת תשבו שבעת ימים אח"כ הודיע... שהאכילה והשתי' והשינה בה כל שבעה חובה וכו'".

ולדעיר שבהל' סוכה פ"ו ה"ו כ' וז"ל: ומותר לשתות מים ולאכול פירות חוץ לסוכה, ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה אפי' מים הרי זה משובח היינו שהשתי' אינה חובה בסוכה, ואין לומר שמ"ש בהקדמה למשנה "שתיה" כוונתו ליין ולא למים (כפי שיש מפרשים בדברי הרמב"ם הטעם שכ' "לשתות מים" לאפוקי יין) דא"כ ה"ל לפרש.

נגלה

שיעור עלות השחר לשיטת אדה"ז (גליון)

הת' מאיר צירקינד
תות"ל 770

בגליון ה' (תקסא) הקשתי על ספר ש"ע הקצר על מש"כ ששיעור עלות השחר הוא ע"ב מינוט קודם נץ החמה, וראיתו הוא מהלכות ספה"ע בסדור אדה"ז, והקשתי מאין הראי' לזה? (וכתבתי שם דנראה דשיטת אדה"ז הוא או צ"ו מינוט או ק"כ מינוט קודם הנץ מצד הראיות שכתבתי שם), ובגליון ו' כתב עלי הת' י"צ ק. שיחי' כמה דברים שלפי דעתי אינם מחוורים כ"כ.

ולקצת הקדמה יש לידע דברמב"ם פיה"מ לברכות פ"א מ"א כתב וז"ל ועמוד השחר הוא האור הנוצץ בפאת מזרח קודם עלות השמש בכדי

שעה וחומש שעה מן השעות הזמניות עכ"ל (- והוא עולה לע"ב מינוט, ובפיה"מ לפסחים פ"ג מ"ג כתב וז"ל ושיעורו כדי שיהלך אדם ברגליו הליכה בינונית מיל אחד והוא שיעור מן הזמן שהוא שני חומשי שעה משעות ההשויה עכ"ל (- דהיינו כ"ד מינוט למיל, וכן מוכח מספרו היד החזקה הלכות קרבן פסח פ"ה ה"ט).

ובגמרא פסחים (צ"ג ע"ב וצ"ד ע"א) אמרינן דעולא ס"ל דיש ה' מילין מעלות עד נץ וה' מילין משקיעה עד צאת הכוכבים, ור' יהודה ס"ל דיש ד' מילין מעלות עד נץ וד' מילין משקיעה עד צאה"כ. ומשום הא הקשו כמה מפרשים על הרמב"ם ובתוכם המג"א סי' פ"ט סק"ב דאם הרמב"ם ס"ל דשיעור מיל הוא כ"ד מינוט א"כ ממה נפשך אם ס"ל כהמ"ד דד' מילין, הי' צריך לו לכתוב צ"ו מינוט, ואם ס"ל כהמ"ד דה' מילין הי' צריך להיות שתי שעות, ע"כ.

ונחזור למה שכתב הת' הנ"ל, כתב לתרץ הקושיא הנ"ל דבפסחים מדבר הרמב"ם שיעור מיל אבל בברכות מדבר אודות זמן עלות השחר שהוא ע"ב דקות לפני הנץ, ויהי' לפי זה ג' מילין לדעת הרמב"ם, והגם שמקור הרמב"ם הוא מר' יהודה [הנ"ל], ר' יהודה אזיל לשיטתו שמהלך מיל הוא ח"י דקות, אבל כ"ע מודו שעלות השחר הוא ע"ב דקות קודם הנץ, וכדאמר ר' יהודה שהוא אחד מעשרה של יום, כמ"ש הח"י בהלכות פסח סתנ"ט סק"י.

אמנם, אמת שהח"י (שם) כתב לתרץ הרמב"ם דס"ל דר' יהודה ועולא לא פליגי בשיעור עלות השחר, אבל מה שכתב הנ"ל דר' יהודה ס"ל דהילוך מיל הוא ח"י מינוטין זה אינו, דהא כתב הח"י להדיא וז"ל "מוכח להדיא מתוך מש"כ דשיעור מיל בין לעולא ובין לר' יהודה הוא יותר משליש שעה".

והפירוש שמפרש הח"י לתרץ קושיית הרמב"ם הוא, דס"ל מה שאמרו עולא ור' יהודה עלות השחר היינו רק זמן מוגבל אבל לא עלות ממש (דלר"י נמי צ"ל כן דלפי שיטתו הילוך מיל הוא כ"ב וחצי מינוטין כמ"ש הח"י שם).

וכתב הת' הנ"ל דמשום שכתב אדה"ז בהלכות ספה"ע דזמן עלות הוא בחצות הלילה מח"י אייר עד י"ז תמוז, לפיכך צריך להיות דהוא מדבר לשיטת ע"ב מינוט דאם תאמר דס"ל דהשיעור הוא צ"ו מינוטין הי' צריך לו לומר קודם ח"י אייר ולאחר מ"ז בתמוז, משום דבמקום מושבו של אדה"ז שהוא לאדי שהוא מרוחק 55 מעלות מקו השוה לצד

צפון, לא יהי' ע"ה בחצות קודם ח"י אייר ולא לאחר מ"ז תמוז כ"א נאמר שהוא בשיטת של ע"ב מינוטין.

אמנם מש"כ דאדה"ז מדבר ב-55 מעלות זה אינו נראה, לפי שאדה"ז בסידור בהלכות ק"ש כתב דזמן נץ החמה בקיץ הוא בערך ג' שעות ומחצה אחר חצות הלילה במדינות אלו, וב-55 מעלות הנץ החמה היותר מוקדם הוא לערך 3:10, ולמצוא מעלה שהנץ הוא 3:30 הוא במעלה 52. ובמעלה 52 אם נאמר השיטה של 96 מינוטין, יהי' התחלת שיעור עלות השחר בחצות הלילה בהתחלת מאי, וסוף שיעור עלות בחצות יהי' בסוף יולי, ונודע שח"י אייר לכל המוקדם בסוף אפריל והולך בדרך כלל במשך ימי מאי, וי"ז בתמוז הולך במשך ימי יולי וא"כ מש"כ אדה"ז הולך גם לפי שיטת 96 מינוט, ועכ"פ אינו מוכרח כלל וכלל מכאן דהולך לפי שיטת ע"ב מינוט.

וכתב עוד הנ"ל דיש שתי שיטות בגמרא שעוביו של רקיע הוא או אחד מששה ביום דהיינו 120 דקות או אחד מעשרה ביום דהיינו 72 מינוט (ומסקנת הגמ' הוא כהשיטה השני') אבל 96 מינוט מאן דכר שמי'?

אמנם כבר כתבתי לעיל דברי הח"י דאין שיטה של 72 דקות בגמרא, ולקושיתו, מאן דכר שמי' של 96 מינוטין, יש לעיין במחצית השקל ספ"ט סק"ב, וכן בספר זמני היום בהלכה (של ר' יהודה לוי) בע' כ"ף כתב כן בשם הפר"ח בקונטרס דבי שמשא.

ויש לפרש שיטתם בדרך אפשר הוא כשנוטלים כל היום של 720 מינוטין וגם שתי פעמים ה-120 מינוטין (שהולך אדם קודם הנץ ולאחר השקיעה) ויהי' עולה ל-960, וחלק עשרה מזה הוא 96.

ושלא להאריך יותר מדאי אכתוב קצת ראי' שאדה"ז לא ס"ל שיטת הע"ב מינוטין, והוא דא"כ למה שינה מלשון המג"א בספ"ט סק"ט שכתב (מהרמב"ם) "היינו האור הנוצץ בפאת המזרח קודם עלות השמש שעה וחומש שעה" ואדה"ז (ספ"ט ס"א) כתב "שהוא אור הנוצץ מהחמה במזרח מהלך ד' מילין קודם נץ החמה".

שונות - ענינא דיומא (ב' מ"ח)

ב' חשון - ראשי פרקי חולדות אדנ"ע

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
ר"מ בישיבה

בקשר ללידת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, הנה מסופר ביומנו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (ונדפס בס' התמים ע' [קלא]) ע"ד כתיבת ספר תורה שנכתבה ע"פ דבר החלום של הרבנית רבקה (אם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב) שחלמה פעמיים בראותה את רבותינו נשיאינו והוראתם לכתוב ס"ת. כמבואר שם בפרטיות.

והנה בהמשך הסיפור שם, מובא שאדמו"ר מהר"ש חשב כי מחרת יוה"כ"פ שהי' ביום החמישי יהי' הסיום למז"ט והסכים לו כ"ק הצ"צ. וכפי שמסופר בהמשך היום הנה בהשכמת מחרת יוה"כ"פ קרא הצ"צ לאדמהר"ש ואמר לו היום תעשה סעודה גדולה גם אני אבוא להסעודה ואומר דא"ח אמנם הסיום לא תעשה היום ... עכ"ל (בהנוגע לענינו).

והנה יש להעיר ע"ד יום המחרת דיוה"כ"פ לסיום ס"ת:

(א) שאז ניתנו לוחות השניות עם השלימות שיש בהם, כפליים לתושי'.

(ב) ע"פ הקביעות דאותה השנה (מחרת יוה"כ"פ ביום חמישי) הר"ז ההזדמנות הכי קרובה לסיום הקריאה בתורה (דפ' ברכה - סיום כל התורה).

(ג) ויש להוסיף בזה בקשר גם למאורע זה - לידת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב - והוא אשר יא תשרי הוא התחלת ארבעים יום האחרונים דקודם הלידה (ביום כ' חשון) וכמבואר במהרש"א נדה (לא,א) שאז הוא - מ"ש חז"ל "ארבעים יום קודם יצירת הולד". ועפ"ז יומתק מה שיום זה נבחר לאירוע זה. - ויש להעיר גם ממה שבחגה"פ נתגלה העבודה דמחרת יוה"כ"פ ע"י כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע כשענה לבנו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (על שאלתו מהו העבודה דעכשיו): "איצטער דארף מען ערשט תשובה טאן".

ומענין לענין באותו ענין, יש להעיר גם בהנוגע ראשי פרקי תולדותיו (כפי שנדפסו בהקדמה ללוח "היום יום"):

"נולד בליובאוויטש כ' מרח"ח תרכ"א: והנה יש לדייק בזה מדוע נכתב שם החדש בצירוף זה "מרח"ח" (ולא מ"ח)? (ב) ועוד שלקמן (שנת תרע"ו) - מובא ע"ד מה שהעתיק מושבו מעיר ליובאוויטש כותב שהי' "יז מרחשון". ולכאורה הי' צ"ל שם החדש בפעם הא' בלי ראשי תיבות ואח"כ הי' מספיק בכתיבת ראשי תיבות?

וי"ל בהקדם מענת כ"ק אדמ"ר שליט"א (דיום ח' תמוז תשד"מ) ע"ד מ"ש בלוח היום יום הנה חדש חשון נקרא בשם "חשון" (ולא "מרחשון") "שם חשון" (ולא מ"ח) שגור יותר (ואולי הטעם מפני הפי' המר בתיבת מר ולא טיפה מדלי").

ועפ"י י"ל שלכן לא נכתב שם החדש "מרחשון" בלידתו. ומה שבשנת תרע"ו (לקמן) כתבו בלי ראשי תיבות י"ל ע"פ המבואר ברשימות החסידים הרה"ח וכו' ישראל יעקבסאן ז"ל ועוד. שבשיחת שמח"ת (האחרון בליובאוויטש) הי' אדנ"ע במרירות ע"ד מה שמוכרח לעזוב את העיר (מושב רבותינו נשיאנו משך קב שנה) ודיבר אז ביטויים אי רגילים שהתבטאו בלתי נעימות ע"ד המצב דאז. ועפ"י מובן שענין זה מתבטא בתיבת "מרחשון". ומה שבתחילת תולדותיו נרשם חדש חשון בצירוף "מרח"ח" (ולא מ"ח, כרגיל) י"ל מצד הרמז והגימט' "דמ"ח". שמזכיר ע"ד רמ"ח מצות כו' ורמ"ח איברים וכמבואר בתחילת ספר יד החזקה להרמב"ם.

"תרנ"ז - מייסד ישיבות תומכי תמימים": ויש להעיר ע"ד הרמז ש"תרנ"ז עולה בגימט' שני שמותיו הק' של אדמ"ר נ"ע, והיינו שאז נתקיים זרעו בחיים (הן חתונת בנו אדמ"ר מהור"צ והן ושננתם לבניך - אלו התלמידים) ואז פועל שאף הוא בחיים. וכן י"ל מה ש"תרנ"ז הוא אותיות "נזרת" (כתר) וכמועתק במאמרים אחדים דאיתה השנה (בכת"י מעתיקים).

"תרע"ו - יז מרחשון - עוזב את ליובאוויטש". והנה יש להעיר ש"יז חשון" (עם הכולל) עולה בגימט' "ליובאוויטש" (כמנינו של "ממש"). ועד"ז "יז מרחשון" עולה תרכ"א, שנת לידתו של כ"ק אדמ"ר מהורש"ב והיינו שאז נסתיים תקופת שהותו בליובאוויטש (שהתחיל שנת תרכ"א, שנת לידתו).

"אור ליום א' שני בניסן בשנת תר"ף .. נסתלק": והנה "תר"ף" הוא ל' הכתוב - תהלים קלח, ח: ה' יגמור בעדי גו' ידך אל תרף. והיינו ענין של רפיון מתאים למה שאז ה' ענין של הסתלקות. ומה שלקמן (בהתחלת הנשיאות של כ"ק אדמ"ר מהור"צ) נרשם שם השנה בשם "תר"פ", י"ל שהוא ע"ד מוסבות שם וע"ד המבואר בגמ' ששינוי השם מבטל ענין הגזירה.

ןועפ"י יומתק עוד ענין: והוא אשר כל המאמרים דשנת תש"י עד אחרי י"ג שבט הנה הכותרת שלהם הוא שנת "תש"י". (והוא גם מרמז בפ' האזינו (לב, יח) "ילדך תשי" שהוא גם ענין של חלישות מתאים לאותה השנה - ענין ההסלקות, והמאמרים שלאח"כ השייכים לשנה זו הנה הכותרת שלהם הוא: "ה'ש"ת". והוא ע"ד הנ"ל).

ובהנוגע לשנת תר"ף הנה בזה יש להעיר עוד: והוא אשר פסוק הנ"ל דתהלים הנזכר הוא א' הפסוקים הקשורים עם השם "יוסף" שהקדושים בשם זה אומרים בסיום תפלת העמידה. ועפ"י י"ל ע"ד רמז שהוא ע"פ מ"ש במדרש ש"במה שסיים זה" (אדנ"ע) "פתח זה" (אדמ"ר מהור"צ).

"דוספוב": כד דייקת שפיר תמצא שהגימט' שלו עולה (ת) "רפ"ד" שהוא השנה לפרט קטן שגירות רבותינו נשיאנו בעיר הזאת נשלמה בשלימות ואז נסע כ"ק אדמ"ר מהור"צ לעיר פ"ב.

"אור ליום א' שני בניסן": ויש להעיר ע"ד ענין נפלא במה שמצינו בהנוגע תקופת לידתו והסתלקותו והוא במה שנולד בחדש חשון (בעשרים בו) ונסתלק ביום ב' ניסן:

חדש ניסן הוא תקופת חנוכת המשכן (דאיכרי מקדש - שבועות טו). וענינו דחדש חשון הוא כמבואר בילקוט שלעתיד לבוא חנוכת ביהמ"ק השלישי והיינו שבשניהם מודגש יחס מיוחד לביהמ"ק ובמיוחד שהביהמ"ק ה' ענין השלום (כשמו הק') ואיחוד בין עליונים ותחתונים כמבואר במאמרו ד"ה פדה בשלום, פר"ת.

ועד"ז משתקף בענין הגאולה:

ובפרטיות הנה כ' חשון הוא כמבואר בשיחת ש"פ וירא תשמ"ז חמישים יום לאחרי ר"ה והוא הוא ענין הכתר (שער הנ"ן) מלכות. וכמבואר בענין של יובל, עלמא דחירו. ועד"ז בהנוגע ב' ניסן הנה אז הקריב הנשיא

לשבט יששכר שהוא ענין התורה, ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה. [ועד"ז הי' הבר"מ שלו - בהשגח"פ - ביום ב' דחנוכה שאז הוא הנשיא דישישכר דוקא].

דור השביעי (להבעש"ט):

ועד"ז ע"ד שהי' שביעי להבעש"ט הנה כמו כן נשלם עבודתו בשלימות (אגה"ק סכ"ז וכח) בחדש השביעי לחדש תשרי, ראשית השנה.

12

בענין בור על גבי בור

הרב אליעזר צבי זאב צירקין
תושב השכונה

בקשר ליום הולדת דכ"ק אדמ"ר מהורש"ב נ"ע ז"ע כדאי עוד הפעם להביא מפי ספרים וסופרים איך שהנהיגו כשיטתו בענין בור ע"ג בור ובפרט שמביאים טעמיו, ובפרט שהם מאותם שהולכים בעקבות הדברי חיים נ"ע.

וז"ל השר"ת קנין תורה חלק ב' ס"א בסוף ס"ק י"ט בד"ה וכ"ק אדמ"ר "וכ"ק אדמ"ר מסאטמאר שליט"א בסוף תשו' הנ"ל (בסוף טהרת יר"ט ח"ז עמוד צ"ט-ק"ג כותב ונגד החשש דנסונ"ס יש עצה נכונה לעשות בור השקה גדול, ויהי' תחת מקום ההשקה טבלא מפסקת באמצע הבור ומנוקבת כשפופה"נ, שכשמתערבין מי המקוה עם מי הבור ע"י הטבילות אינו מתערב כ"כ עם המים שתחת הטבלא בנקב כשפופה"נ, (עכ"ל) וכפי הנ"ל עשינו כן בשני הבורות דזריעה והשקה ות"ל עלתה מקוה טהרה לישראל עכ"ל.

נמצא מהנ"ל כפי דבריו בתחילת התשובה הנ"ל דמוה"ר אברהם דוד הורוויץ נ"י עשה מקוה בעיר שטראסבורג יצ"ו בשנת תשל"ז בב' בורות בבור ע"ג בור וכפסק הג' כ"ק אדמ"ר מסאטמאר נ"ע, והספר טהרת יר"ט.

ובאתי רק להדגיש שכשהייתי בעיר באלטימאר יצ"ו, והייתי ממונה על

הכשרות דמקוה החדשה שם, בלי ידיעת דכל הנ"ל לפי שהי' בשנת תש"כ, עשיתי כהנ"ל בהב' בורות דזריעה והשקה, לפי שנבנה כעצת הבעל טהרת יר"ט ואני הוספתי כדלעיל כדי לקיים עכ"פ עד מקום שהיד מגעת, כדעת נשיאינו הק' והט'.

שונות

לימוד בענין יש מאין - מעניני העולם

הת' א. כוסתנאי
תות"ל 760

ידוע מש"כ בזהר עה"פ "בשנת שש מאות שנה לחיי נח נבקעו מעיינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו": "ובשית מאה שנין לשתיאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא וכו'", שהכוונה בזה [ראה שיחת אחש"פ ה'תש"ל (נדפסה בסוף המשך תרס"ו ובכ"מ)] בפשטות, שבזמן ההוא יפתחו שערי החכמות בכלל ושערי חכמת התורה בעיקר ובפרט.

וכפי שאכן ראו בסביבות שנת ת"ר, שאז החלה בדבדב עם התפתחות המדע במהירות לא רגילה - התגלות פנימיות התורה ע"י רבותינו נשיאינו (ודוקא באופן של חב"ד בהתאם להתגלות המדע (ולהעיר ע"ד הצחות שהרמב"ם קורא לספרו הראשון שהתחלתו בהלכות ידיעת אלקות - בשם "מדע". ויש להוסיף שבזה מודגש ג"כ שצ"ל דוקא ידיעה (חב"ד) ולא אמונה בלבד)).

ומבואר בשיחת ש"פ משפטים ה'תשד"מ (ע"ד לימוד התניא על הראדיא - נדפסה גם ב"שיעורים בסח"ת" שעהיוה"א ואגה"ת) הלימוד מראדיא (ועד"ז טלגרמה הנשלחת בכח הראדיא) שזהו "כלי" עדין במיוחד שלכן בכחו לפרוץ את ההגבלות של זמן ומקום, ולהגיע ברגע כמימרא בכל קצוי תבל. וזהו נתינת כח ליהודי לעשות דירה לו ית' כמבואר שם כ"ז בארוכה.

ואולי יש להוסיף בנוגע לפעולת הצילום (מצלמה), הן צילום חד-פעמי (תמונה) והן צילום חי ממושך ("וידיאו" וכיר"ב) שגם מזה יש ללמוד ולהבין ענין עיקרי בתורת החסידות.

דהנה חידוש עיקרי בתורת חסידות חב"ד הוא ענין ההתהוות יש מאין בכל רגע ורגע (ראה שעהיוה"א בתחלתו) והוסיפו בזה רבותינו נשיאינו ביאור וכו' בכל דור. עד שבדורינו מבאר כ"ק אדמ"ר שליט"א ההדגשה שזוהו "מאין ואפס המוחלט" "מעצמותו ית' ממש.

(וראה שיחת (?) שבאמת יש בכל יום בדוגמת ראש השנה, ההמשכה מעצמותו ית', שהרי בכל יום נעשה החידוש יש מאין מעצמותו ית'. וא"כ צריך ביאור מהי ההוספה בר"ה. עכת"ד.

(ולעצור שבדא"פ י"ל הביאור בזה, שבר"ה נקבע (בכל שנה) הסדר שבמשך כל השנה תהי' ההתהוות בתמידיות. משא"כ בהגיע ר"ה עצמו צריך להמשיך ענין זה גופא מעצמותו ית', שתהי' ההתהוות מעצמותו (בכל יום ויום) משך השנה תבאה).]

- ולכאורה בתורת הבעש"ט המובאת בתחלת שעהיוה"א מודגש בעיקר שדבר ה' נמצא בתמידיות בכל הנבראים, היינו שישנו גילוי אלקות בנבראים. משא"כ ההוספה בתורת אדה"ז ואח"ז, שזה פועל בנבראים שכל ענינם אינו אלא דבר ה', והנבראים מצד עצמם הרי הם אין ואפס. (ראה פ"ג שם בארוכה). אבל לאידך דוקא בתורת כ"ק אד"ש (שמבאר ומוסיף שההתהוות היא מעצמותו (ולא דבר ה' בלבד)) מבואר שענין זה של ההתהוות פועל קיום אמיתי בחיש (עד לקיום העולם ביתר-תוקף בפשטות), יש הנברא הוא יש האמיתי. ואכ"מ. -

ואחרי כל הנ"ל יש לומר שענין החידוש יש מאין בכל רגע ורגע נראה דוגמתו בגלוי בכלים הנ"ל, שגם לאחר זמן ארוך אפשר לא רק לחזות באותו ענין שהי' לפני זמן רב כו', אבל באופן של דומם (כמצלמה), כ"א גם לראות שוב מהלך של אירועים שאירעו בעבר, באופן חי, ככפעם הראשונה, שבזה מודגש שני הקצוות שישנם ביש מאין: א) שהחידוש הוא חידוש ממש (עד - מעצמותו ית') - בדוגמת המכשיר הנ"ל שעל-ידו אפשר לחזות מחדש את כל מה שהי' זמן רב לפני"ז. וזהו חידוש בכל רגע ורגע, כי בכל רגע אפשר לחיות מחדש, ע"י ההשתמשות במכשיר פעם נוספת. ב) שהחידוש הוא חידוש הישנות, כפשוט (ראה גם לעיל בהביאור בדא"פ בנוגע לראש השנה).

ועפ"ז יש לבאר גם בדא"פ החשיבות בענין התמונות של רבותינו נשיאינו, עד להחוראה הידועה לאלו שנסעו בשליחות המל"ח לקחת התמונה של נש"ד, וכמה שיחות כ"ב.

ז

ד"ה ומברכין אותך

הת' נטע טענוכזים

תות"ל דדו

בפ' מאמרי אדה"ז מארז"ל בחלק תפלה מערכת ברכהמ"ז ע' תנא נדפס ד"ה ומברכין אותך.

להעיר מסה"מ תקס"ה ח"ב ע' תרמו פסקא ובכל הנ"ל (ובס' מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ב ע' תתכד ואילך).

ז

שם ע"ב הוא בחכמה

הת' גלוי שמואלי

תות"ל דדו

בקונמ' לימוד החסידות ע' 6 מביא שם ע"ב בחכמה ובהערה לשם מצין יראה ע"ה שער טנת"א פ"א והמפרשים שם.

וראה גם ע"ה שער רפ"ח ניצוצין פ"ב כי שם ע"ב אשר מקומו בחכמה.

ז

שינה כיום

הת' חיים אבראמאווין
תלמיד בישיבה

בפוקח עורים פל"ח מביא שהבעל תשובה.. ניט צו שלאפן בייטאג באלד נאכן עסן ווארום.. קען ער קומען צו שלעכטע מחשבות.. בכך זאל ער.. ניט שלאפן לערך איין שעה ויותר.. און זאל זען צו טאן איין עבודה וטרחא.

ולכא' יש לעיין:

(א) לכא' אין ישנים ביום;

(ב) גם אם נאמר (אף שאינו מבואר כאן - ולהעיר מהקדמה: די געמיינע לייט) שזהו באופן המותר - יש לעיין, הטעם שמביא שלא לישן אחר אכילה, אין נ"מ לכא' אם זהו ביום או בלילה. ומדוע נקט ביום דוקא. וראה לקמן שם פל"ז נאך סעודת הלילה.

(ג) השיעור מסוף האכילה עד השינה, כשעה ויותר ולקמן שם פל"ז (בלילה) א חצי שעה ויותר. להעיר מ"ד הל' דעות פ"ד ה"ה "ימתין אחר האכילה כמו שלש או ארבע שעות".

(ד) מה שמביא שיעשה איזה עבודה וטרחא - ראה הל' דעות שם ה"ג "וכל... אחר אכילתו או שיגע הרי זה מביא על עצמו חלאים רעים וקשים".

ליב שיניים

הת' טובי שמעולינג
תלמיד בישיבה

בעמק המלך שער עולם התהו פל"ח (כד, ב) כותב: ומאלה נבראו הל"ב
שיניים של אדם הישראלי דווקא שיש להם המספר הזה. ועד"ז שם
פס"ח (לט,א): בל"ב שיניים אשר הם דווקא לאדם הישראלי.

ויש לעיין כוונתו בזה.

לעילוי נשמת
האשה החשובה מרת רבקה ע"ה
בת הר"ר שרגא פייבל ע"ה
קופערמאן
נפטרה כ"ג מרחשון תתשמ"ה
ת"נ צ"ב'ה'

נדפס ע"י
בנה ומשפחתו שיחיו

שירותי מחשב ותכנת סדר הדפוס "סדרית" - באדיבות

MIDWOOD COMPUTER CENTER

מרכז המחשבים של חסידי חב"ד בברוקלין

1634 Coney Island Ave. Brooklyn N.Y. (718) 692-2211